

Oponentský posudek

Markéta Sedláčková. 2024. Život po kontejneru: Použitý textil na pomezí daru, komodity, suroviny a odpadu. Diplomová práce. Katedra sociální a kulturní antropologie, Fakulta humanitních studií UK, Praha.

Vedoucí práce: Mgr. Yasar Abu Ghosh, Ph.D.

Oponentka práce: Mgr. Markéta Zandlová, Ph.D.

Markéta Sedláčková napsala další z prací, které prozrazují zájem studujících naší katedry o environmentálně angažovaná výzkumná témata. Jsem za to ráda, protože prohlubování vědění o tom, jak ve světě ohrožovaném klimatickou krizí probíhá výroba, spotřeba, různé formy darování a re/up/downcyklace, napomáhá pochopení možností a limitů sociálně-ekologické transformace. Tématem její diplomové práce je konkrétně **ohledávání hranice mezi darem, komoditou, recyklovatelnou surovinou a odpadem na příkladu použitého textilu, odloženého do sběrných kontejnerů.**

Po úvodu, kde autorka představuje téma výzkumu, jeho společenskou relevanci a strukturu práce, následuje metodologická část. Ta je jasná, přehledná, byť maličko repetitivní. Markéta dělala výzkum v pěti provozovnách, kde v omezené míře pozorovala a realizovala rozhovory – zajímalo by mne, kolik jich (rozhovorů) bylo. I když v práci reflektuje proměnu svého výchozího kritického přeporozumění tématu ve výrazně smířlivější postoj, bylo by myslím dobré věnovat epistemické reflexi výzkumu o něco více prostoru.

Následující text provází čtenáře zkoumaným terénem a postupně představuje jednotlivé vrstvy/způsoby nakládání s odloženým textilem. Markéta zde systematicky předkládá terénní data, která ústrojně propojuje s teoretickými koncepty a přesvědčivě je interpretuje. Ačkoli v textu převažuje deskripce nad konceptualizací, práce zdaleka není jen popisná a teoretické rámce užívá přesvědčivě a přiměřeně.

Oceňuji, že Markéta využívá pro svou analýzu práce Anny Tsing, zabývající se vznikáním *hodnoty* v rámci kapitalistického dodavatelského (komoditního) řetězce. Nejde sice úplně do hloubky, ale základní mechanismy ve svém terénu odhaluje a pojmenovává dle mého názoru velice dobře. Podobně považuji za příhodné, že pracuje s konceptem *měřítek (scales)* a ukazuje, že jak pro aktéry, tak pro analýzu je klíčové nahlížet na textil vstupující do procesu darování/prodeje/recyklace/odpadu skrze přiměřené *scales* a jejich propojování. Nejsm si ale úplně jistá, že sedí interpretace kontejneru na textil jako *interscalar vehicle* (Hecht, 2017), neboť samotné kontejnery nejsou z významňovány ani aktéry, ani analýzou. („*Interskalárním vozítkem*“ by v tomto kontextu mohlo být spíše třeba bavlněné tričko, skrze jehož cestu kapitalistickým dodavatelským řetězcem můžeme analyzovat dobře jak různá měřítká

globálních režimů výroby a spotřeby, tak i procesy proměny trička poté, co se dostane do kontejneru a následně je buď znovu prodáno, darováno, re/down/upcyklováno ... a možná si jej nakonec koupí na trhu pákistánský teenager, které jej před dvěma lety vyrobil...).

Chtěla bych také ocenit zpracování kritické literatury, poukazující na paradoxní morální ekonomii recyklace oblečení, která pozitivním hodnocením second-hand spotřeby podřívá snahy o radikální snížení spotřeby jako takové (s. 55 – 57). Určité výhrady by asi bylo možné mít ke kapitole o odpadu (7. kap.), která si tak trochu arbitrárně „vzobává“ z rozsáhlé antropologické teoretické literatury k odpadům jen něco (což ostatně dělá ve všech kapitolách, zde to je možná nejvíce viditelné). Ovšem dle mého názoru si Markéta Sedláčková „vzobla“ vhodné a plodné koncepty a s ohledem na dnes již opravdu nezpracovatelný objem teorií k dopadu by ani nebylo fér požadovat systematictější zpracování tématu v práci, která se nezaměřuje specificky na odpad.

Je naopak škoda, že se nepodařilo v Závěru více shrnout a vypíchnout analytické závěry práce, které jsou roztroušené a někdy trochu „ukryté“ v textu.

Asi nejvíce překvapivá pro mne byla informace, že se provozovatelé kontejnerů na základě zkušeností z posledních let obávají nedostatku darovaného textilu. S ohledem na nekonečnou produkci textilního zboží a na jeho na první pohled dychtivou spotřebu, především ve sféře *fast fashion*, je pokles množství darovaného textilu překvapující. Autorka uvádí, jak si tuto skutečnost vysvětlují sami provozovatelé kontejnerů – zajímalo by mne, jak si ji vysvětluje ona sama.

Práce je napsaná čtivým jazykem, někdy možná až příliš neakademickým, hlavně ke konci práce, kdy zřejmě už nebylo tolik času na editaci textu. Formálně se mi jeví standardní, obsahuje také „standardní“ množství překlepů, gramatických chyb aj. Seznam literatury je rozsahem zcela přiměřený kvalifikační práci.

Práci považuji za celkově zdařilou, i když spíše popisnou než analytickou. Doporučuji ji tedy k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako **výbornou nebo velmi dobrou** v návaznosti na průběh obhajoby.

V Brandýse nad Labem

Markéta Zandlová

25. 2. 2024